



УДК 613.86:331.443

**PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF LABOR SAFETY
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ****Vasilchenko A.E. / Васильченко О. Є.**
*as. /ас.***Kotenko O.V. / Котенко О.В.**
*sen .lect. /ст. вкл.**Odessa National Maritime University, Odessa, Mechnikova, 34, 65029*
Одеський національний морський університет, Одесса, ул .Мечникова 34, 65029

Анотація. У статті розглядаються психологічні причини нещасних випадків у процесі трудової діяльності, чинники, які підвищують схильність до небезпеки, працездатність людини та її психологічні особливості.

Ключевые слова: безпека праці, психологія, професійний добір, профорієнтація, травматизм, працездатність.

Вступ.

Психологія безпеки праці – це частина психологічної науки, що вивчає психологічні причини нещасних випадків, що виникають у процесі праці, і шляхи використання психології для підвищення безпечної діяльності.

Світовий і вітчизняний досвід свідчать що від 60 до 80 % травм у побуті та на виробництві відбувається з вини самих потерпілих. Це пов'язано з низьким рівнем професійної підготовленості, слабкої установкою працівника на дотримання правил безпеки праці, зі стомленням та іншими психічними станами, які знижують безпеку діяльності людини.

До психічних процесів відносяться: відчуття, сприйняття, пам'ять, воля, уява, мислення емоції. Ці процеси групуються у три основні класи: пізнавальні, емоційні та вольові.

Основний текст.

Існує наявність визначених індивідуально-психологічних властивостей, що обумовлюють схильність людей до нещасних випадків, встановивши пряму залежність від таких причин: швидкість реакції, концентрація уваги, легкодумство, безтурботність. Схильність до травм можна зменшити вихованням, навчанням, використанням технічних засобів безпеки. Серед психологічних чинників, що підсилюють схильність людини до нещасних випадків, найважливіші такі:

- невідповідність людини обраній професії тобто професійно - психологічна непридатність;
- низький рівень кваліфікації;
- несприятливий психофізичний стан людини(втома; емоційна напруженість, тощо);
- низька стресостійкість;
- особистісні якості (легкодумство, схильність порушувати правила техніки безпеки).

Придатність людини до конкретного виду трудової діяльності визначається методами професійної орієнтації та професійного добору.



Існує система заходів, спрямованих на виявлення особистісних якостей і здібностей кожної людини для надання йому допомоги в розумному виборі професії, що відповідає його індивідуальним можливостям. Це профорієнтація. Також існує це система заходів, що дозволяє відібрати людей, які за своїми індивідуальними особистісними якостями найбільш здатні до навчання та подальшої професійної діяльності за визначеною спеціальністю. Це професійний добір.

Професійна придатність – це імовірна характеристика, що відбиває можливості людини опанувати яку-небудь професійну діяльність.

Виділяють 2 типи професійної придатності:

- 1) абсолютну, до професій такого типу, де потрібні спеціальні здібності, наприклад для моряка чи льотчика;
- 2) відносну (для професій, опанування якими є доступним практично для будь-якої здорової людини, наприклад, слюсаря).

Чинники, які стійко підвищують схильність до небезпеки:

- функціональні зміни в нервовій системі чи в інших органах;
- різні вади органів (часткова втрата зору, глухота);
- порушення зв'язку між сенсорними і руховими центрами вищих відділів нервової системи (неточні, поспішні, або запізнілі дії та рухи – причини багатьох травм);
- схильність до небезпеки, що підсилює дефекти, які виникають у погодженості, координації рухів (незручність);
- природжені властивості нервової системи (слабкість, інертність);
- незадоволеність людини своєю роботою, відсутність інтересу до неї.

Чинники, які тимчасово підвищують схильність до небезпеки:

- недостатня професійна придатність;
- необережність;
- інформаційні перешкоди й інформаційне перевантаження;
- чинники ризику при обробці інформації;
- чинники ризику при прийнятті та реалізації рішень;
- функціональні, психічні та емоційні стани людини (порушення, напруженість);
- зовнішні екстремальні чинники (розвиток реакції тривоги);
- внутрішні емоційні чинники (стрес, тривога, виснаження).

Крім того, варто мати на увазі типи темпераментів – це ті індивідуально-психологічні якості особистості, що визначають динамікові поведінки людини (сангвінік, холерик, флегматик, меланхолік), І.П. Павлов виділив чотири основних типу нервової системи, що збігаються з чотирма типами темпераменту.

Темперамент, здібності, характер – основні параметри індивідуальності. Однак люди працюють, здійснюють трудову діяльність у колективі. Тут важливо взяти до уваги психологічний клімат у колективі, поведінки окремих членів колективу та його керівників і лідерів, а також сумісність членів колективу один з одним.

Говорячи про працездатність виділяють загальну (потенційну,



максимально можливу працездатність при мобілізації всіх резервів організму) та фактичну працездатність, рівень якої завжди нижчий.

Фактична працездатність залежить від таких чинників:

- 1) поточного рівня здоров'я;
- 2) самопочуття людини;
- 3) типологічних властивостей нервової системи;
- 4) індивідуальних особливостей функціонування психічних процесів (пам'яті, мислення, уваги, сприйняття);
- 5) оцінки людиною значимості та доцільності мобілізації ресурсів організму для виконання визначеної діяльності на заданому рівні надійності й протягом заданого часу за умови нормального відновлення ресурсів організму, що витрачаються.

У процесі виконання роботи людина проходить різні фази працездатності.

Дослідження психологів свідчать, що явища стомлення в ранковій зміні спостерігаються на 4-й – 5-й годині роботи, а у вечірній і нічній – вже на її початку, потім стомлення зменшується, а в середині зміни – починається знову, далі зменшується й виникає знову на останній годині роботи. В періоди зростання стомлення стаються нещасні випадки. Під час фізіологічного стомлення виникають болі у м'язах, серці, головний біль, шум і пульсація в скронях, відчуття нестачі повітря, слабкості, непритомний стан.

Після припинення роботи настає фаза відновлення фізіологічних і психологічних ресурсів організму. Однак ці процеси проходять не завжди швидко і нормально. Наприклад, після впливу екстремальних чинників організм не може повністю відновитися за 6 – 8 годин нічного сну (іноді для відновлення ресурсів організму потрібно кілька днів). Накопичується залишкова втома, що переходить у хронічну, а потім настає перевтома. У стані хронічної перевтоми знижується розумова працездатність: важко зосередитися, виникає безпам'ятність, сповільненість і неадекватність мислення. Підвищується ймовірність нещасних випадків.

Висновки.

Щоб уникнути нещасних випадків треба проводити психологічні заходи, спрямовані на зниження перевтоми, і залежать вони від ступеня перевтоми. Для перевтоми, що починається - 1-й ступінь – упорядкування відпочинку, сну, зайняття фізкультурою, культурні розваги. Для легкої перевтоми – 2-й ступінь – корисні чергова відпустка, та відпочинок. При вираженій перевтомі 3-й ступінь – прискорення чергової відпустки і організований відпочинок. У разі важкої перевтоми – 4-й ступінь – необхідне лікування.

Література:

1. Т. Юрасова «Психологія безпеки», Ж-л «Охорона праці. Практикум», №2 -2007.
2. Інформаційний бюлетень з охорони праці №3-2007, К.-60 с.

***Abstract.** The article discusses the psychological causes of accidents arising in the course of work. Psychological factors that increase the propensity of people to accidents are considered. Also considered the types of professional suitability and analyzed the psychological aspects of injuries.*



The psychological characteristics of a person and his ability to work, its different phases are analyzed in detail. In the conclusion, psychological measures are proposed aimed at reducing employee fatigue and accidents.

Key words: *safety, psychology, professional selection, vocational guidance, traumatism, ability to work.*

Статья отправлена: 22.05.2021 г.
© Васильченко О.Є., Котенко О.В.